

Jakelussa mainituille

Nuorisorangaistusta koskevan sääntelyn kehittämistä valmisteleva työryhmä

Työryhmän asettaminen

Oikeusministeriö on tänään asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on tarkastella rikoslain 6 luvun 10 a §:ssä tarkoitetun nuorisorangaistuksen muutostarpeita ja valmistella tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Samalla valmistellaan niistä muutoksista aiheutuvat muutokset muuhun lainsäädäntöön.

Toimikausi

Työryhmän toimikausi on 8.7.2024 – 31.5.2025.

Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa nuoriso- ja jengirikollisuuden lisääntyminen on tunnistettu vakavaksi ongelmaksi ja hallitusohjelma sisältää lukuisia kirjauksia sanotun rikollisuuden vähentämiseksi. Ohjelman mukaan hallitus kehittää nuorisorangaistussääntelyä siten, että teon vakavuus korostuu nykyistä paremmin, esimerkiksi tuomalla sen piiriin yhdyskuntapalvelun elementtejä ja lisäämällä sen käyttöä.

Oikeusministeriö asetti 1.9.2023 työryhmän (VN/24165/2023) valmistelemaan toimenpideohjelman nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Valtioneuvosto antoi periaatepäätöksen toimenpideohjelman hyväksymisestä 25.4.2024 (OM/24/2024/74). Toimenpideohjelma nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi vuosille 2024–2027 sisältää nuorisorangaistuksen kehittämistyössä huomioitavia seikkoja (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2024:13).

Nuorisorangaistus on rikoslain (39/1889) 6 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetty erityinen rangaistus alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta. Rikoslain 6 luvun 10 a §:n mukaan alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta tuomitaan nuorisorangaistukseen, jos: 1) sakko on rikoksen vakavuus, rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys ja tekijän aikaisemmat rikokset huomioon ottaen riittämätön rangaistus eivätkä painavat syyt vaadi ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemista; ja 2) ehdollista vankeutta valvontoiheen ei ole pidettävä riittävänä tekijän sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi tai uusien rikosten ehkäisemiseksi. Nuorisorangaistus voidaan tuomita edellä mainituin edellytyksin myös sellaisista tuomioistuimessa samalla kertaa käsiteltävistä rikoksista, joista ainoastaan osa on tehty alle 18-vuotiaana.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Oikeusministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 25
00023 Valtioneuvosto

Eteläesplanadi 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 1606 7730
+358 9 1606 7730

kirjaamo.om@gov.fi
oikeusministerio.fi

Nuorisorangaistus on vähintään neljän kuukauden ja enintään yhden vuoden pituinen rangaistus, joka sisältää valvontaa, tukea ja muun muassa sosiaalista toimintakykyä edistäviä tehtäviä ja ohjelmia. Täytäntöönpanon sisällössä pyritään ottamaan huomioon erityisesti nuorten syrjäytyneisyyden ehkäisyyn ja rikoksettoman elämäntavan vahvistamiseen liittyvät seikat. Nuorisorangaistuksen tuomitseminen edellyttää seuraamusselvityksen laatimista nuoren elämäntilanteesta. Nuorisorangaistuksen kestosta ja sisällöstä säädetään laissa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta (400/2015) ja valtioneuvoston asetuksessa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta (551/2015). Nuorisorangaistukseen tuomitsemista edeltävistä selvitystoimenpiteistä säädetään laissa nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä (633/2010).

Nuorisorangaistus otettiin käyttöön maanlaajuisesti ja kirjattiin rikoslakiin pysyvästi vuonna 2005 (1195/2004). Lakia edelsi vuosien 1997-2004 aikana toteutettu nuorisorangaistuskokeilu (1058/1996). Kokeilulain aikana nuorisorangaistukseen tuomittiin useita kymmeniä nuoria vuosittain aina 2000-luvun alkuun asti. Vuonna 2005 määrät kääntyivät laskuun. Viime vuosina nuorisorangaistukseen on tuomittu vain noin 5-10 nuorta vuodessa, vaikka tutkimusten mukaan nuorisorangaistus vaikuttaa seuraamuksena toimivalta tapauksissa, joissa sitä on sovellettu.

Nuorisorangaistuksen vähäisen käytön syitä ja käyttöpotentiaalia on selvitetty tuoreessa Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin katsauksessa 56/2023 ”Nuorisorangaistus ja valvonnalla tehostettu ehdollinen vankeusrangaistus alaikäisten ja nuorten seuraamuslajeina.” Oikeusministeriö on lisäksi tilannut emeritusprofessori Tapio Lappi-Seppälältä selvityksen nuorten seuraamusjärjestelmästä ja sen soveltamisesta 15-17-vuotiaiden ikäryhmässä. Selvitysten mukaan syitä nuorisorangaistuksen vähäiselle käytölle ovat etenkin nuorisorangaistuksen heikko tunnettuus osana seuraamusjärjestelmää ja kohderyhmään kuuluvien nuorten rajautuminen prosessin eri vaiheissa nuorisorangaistuksen soveltamisen ulkopuolelle. Selvityksissä on kiinnitetty huomiota eräisiin selkeyttämistarpeisiin, mutta samalla on tuotu esiin, että nuorisorangaistusta on sitä kehitettäessä tarkasteltava osana alaikäisiä nuoria koskevan seuraamusjärjestelmän kokonaisuutta.

Työryhmän tehtävät

Työryhmän tehtävänä on valmistella nuorisorangaistusta koskevat lainsäädäntömuutokset, joissa toteutetaan hallitusohjelman toimenpidekirjaukset.

Työryhmän tehtävänä on arvioida, mitä muutoksia nuorisorangaistusta koskeviin säännöksiin tulee tehdä, jotta ne muodostavat selkeän ja johdonmukaisen kokonaisuuden osana alaikäisten nuorten seuraamusjärjestelmää. Työryhmän tulee erityisesti arvioida keinoja lisätä nuorisorangaistuksen käyttöä ainakin rikoksissa, joista nykyään tuomitaan 1–2 vuotta ehdollista vankeutta. Nuorisorangaistusta olisi voitava käyttää nykyistä useammin myös nuoren ensimmäisenä seuraamuksena.

Työryhmän on tarkasteltava nuorisorangaistuksen määrittämiseen liittyvän sääntelyn lisäksi seuraamuksen tuomitsemista edeltävää seuraamusselvitysmenettelyä ja seuraamuksen määrittämisen jälkeistä täytäntöönpanoa sekä seuraamuksen sisältöä ja kestoja. Työssä on arvioitava muutosten pääasialliset vaikutukset.

Työryhmän on työssään kiinnitettävä erityistä huomiota nuorisorangaistuksen vähäisen käytön syihin ja nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemistä ja torjumista koskevan toimenpideohjelman kirjauksiin. Seuraamuksen sisällön kehittämistyössä on otettava huomioon nuorisorangaistukseen tuomitujen aiempi rikostausta ja tuomitun teon vakavuus, jotta seuraamuksen vaikuttavuus voidaan myös jatkossa varmistaa. Kehittämistyössä on lisäksi huomioitava nuorisorangaistukseen tuomitun nuoren tarve rikoserityiseen osaamiseen, palveluihin ja tukeen. Nuorisorangaistusta kehitettäessä tulee myös varmistaa, että nuorisorangaistuksen ja lastensuojelun toimenpiteiden välinen suhde on riittävä selkeä.

Työryhmän on riittävässä laajuudessa perehdyttävä muiden oikeusjärjestelmiltään Suomeen verrattavien maiden ja erityisesti Suomen kannalta merkityksellisten maiden kuten Ruotsin, Norjan ja Tanskan nuoria rikoksentehtäjiä koskeviin seuraamuslajeihin ja selvitettävä näiden maiden nuorisoseuraamuksia koskevien säännösten soveltuvuutta Suomen lainsäädäntöön.

Työryhmän on valmisteltava tarvittavien nuorisorangaistusta koskevien säännösten muutosten lisäksi niiden muuttamisesta aiheutuvat muut lainsäädäntömuutokset, jotka voivat koskea esimerkiksi nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä annettua lakia ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa sovellettavia säännöksiä.

Työryhmän mietintö on lainsäädäntöehdotuksia koskevilta osin laadittava hallituksen esityksen muotoon.

Työryhmän kokoonpano

Puheenjohtaja

Erityisasiantuntija Nea Koivu, oikeusministeriö

Jäsenet

Lainsäädäntöneuvos Mirja Salonen, oikeusministeriö

Poliisiylitarkastaja Heidi Kankainen, sisäministeriö, varajäsenenä poliisitarkastaja Arto Hietanen, sisäministeriö

Lakimies Pasi Pollari, sosiaali- ja terveysministeriö

Poliisitarkastaja Tuomas Pöyhönen, Poliisihallitus, varajäsenenä poliisitarkastaja Anna-Riina Korteniemi, Poliisihallitus

Erityisasiantuntija Tiina Vogt-Airaksinen, Rikosseuraamuslaitos, varajäsenenä erityisasiantuntija Heidi Lind, Rikosseuraamuslaitos

Valtionsyyttäjä Mikko Männikkö, Syyttäjälaitos, varajäsenenä aluesyyttäjä Jutta Tschokkinen, Syyttäjälaitos

Käräjätuomari Saila Tuomala, Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus

Asianajaja Hanna Nieminen, Suomen Asianajajaliitto

Apulaisprofessori Markus Kaakinen, Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, varajäsenenä yliopistonlehtori Heli Korkka-Knuts, Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta

Varajäsenillä on puhe- ja läsnäolo-oikeus työryhmän kokouksissa sekä oikeus saada työryhmälle tarkoitettuja asiakirjoja.

Koivu toimii myös työryhmän sihteerinä.

Työryhmän on tarvittavissa määrin kuultava asiantuntijoita.

Jäsenesitys pyydettiin sekä mies- että naisehdokkaasta. Työryhmän kokoonpanossa on otettu huomioon naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) 4 a §:n vaatimus siitä, että jäseniä tulee olla kumpaakin sukupuolta vähintään 40 prosenttia, jollei erityisestä syystä muuta johdu.

Kustannukset

Työryhmän työ tehdään virkatyönä eikä työryhmän työskentelystä makseta kokouspalkkioita. Muiden kuin viranomaisia edustavien jäsenten ja asiantuntijoiden matkakustannukset korvataan valtion matkustussäännön mukaisesti.

Osastonjohtaja, ylijohtaja

Ville Hinkkanen

Yksikönpäällikön sijainen, hallitusneuvos

Anne Hartoneva

Jakelu

Työryhmän puheenjohtaja ja jäsenet

Tiedoksi Oikeusministeriö
- ministeri Meri
- erityisavustaja Hoffrén
- kansliapäällikkö
- viestintäyksikkö
- kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
Sisäministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Tuomioistuinvirasto
Syyttäjälaitos
Poliisihallitus
Rikosseuraamuslaitos
Suomen Asianajajaliitto
Helsingin yliopisto – valtiotieteellinen tiedekunta – Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

VN/27263/2023-OM-8

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: